

תנ"ך

הוראות לנבחן

- א. משך הבחינה: שעתיים וחצי.
- ב. מבנה השאלון ומפתח ההערכה: בשאלון זה ארבעה פרקים.
פרק ראשון	—	היסטוריוגרפיה ונבואה	—	(28x2)	—	56 נקודות
פרק שני	—	נושאי החובה	—	(8x3)	—	24 נקודות
פרק שלישי	—	נושאי ההרחבה	—	(8x1)	—	8 נקודות
פרק רביעי	—	קטע להבנה ולניתוח	—	(4x3)	—	12 נקודות
					סה"כ	100 נקודות
- ג. חומר עזר מותר בשימוש: תנ"ך שלם בלי פירושים, בלי תוספות ובלי תרגום. מותר להשתמש בתנ"ך שיש בו מפות.
- ד. הוראות מיוחדות: (1) אל תעתיק את השאלה; כתוב את מספרה בלבד. (2) התרכז בנושא. שים לב לכתב, לכתוב ולפסוק.

הערה: בקטעים מן התנ"ך השם המפורש בא בצורת ה'.

כתוב במחברת הבחינה בלבד, בעמודים נפרדים, כל מה שברצונך לכתוב בטייטה (ראשי פרקים, חישובים וכדומה).
רשום "טייטה" בראש כל עמוד טייטה. רישום טייטות כלשהן על דפים שמחוץ למחברת הבחינה עלול לגרום לפסילת הבחינה!

ההנחיות בשאלון זה מנוסחות בלשון זכר ומכוונות לנבחנות ולנבחנים כאחד.

בהצלחה!

השאלות

פרק ראשון — היסטוריוגרפיה ונבואה (56 נקודות)

ענה על שתיים מן השאלות 1-3.

בכל שאלה שבחרת, ענה על סעיף א — חובה (12 נקודות) ועל שניים מן הסעיפים ב-ד

(לכל סעיף — 8 נקודות). (לכל שאלה — 28 נקודות)

1. קרא מלכים א, י"א, 1-13, 26-32.

מלכים א, י"א, 1-13

א והמלך
 שלמה אהב נשים נכריות רבות ואת-בת-פרעה מואביות
 ב עמניות אדמיות צדניות חתיות: מן-הגוים אשר אמר-ה'
 אלהי ישראל לא-תבאו בהם והם לא-יבאו בכם אכן יטו
 ג את-לבבכם אחרי אלהיהם בהם דבק שלמה לאהבה: והי-
 לו נשים שדות שבע מאות ופילגשים שלש מאות ויטו נשיו
 ד את-לבבו: והי לעת זקנת שלמה נשיו הטו את-לבבו אחרי
 אלהים אחרים ולא-היה לבבו שלם עס-ה' אלהיו כל-ב
 ה דוד אביו: וילך שלמה אחרי עשתרת אלהי צדנים ואחרי
 ו מלכם שקץ עמנים: ויעש שלמה הרע בעיני ה' ולא מלא
 ז אחרי ה' כדוד אביו: אז יבנה שלמה במה
 לכוזש שקץ מואב בהר אשר על-פני ירושלם ולמלך שקץ
 ח בני עמוז: וכן עשה לכל-נשיו הנכריות מקטירות ומזבחות
 ט לאלהיהן: ויתאנף ה' בשלמה כי-נטה לבבו מעם ה'
 י אלהי ישראל הנראה אליו פעמים: וצוה אליו על-הדבר הזה
 לבלת-לכת אחרי אלהים אחרים ולא שמר את אשר-צוה
 יא ה': ויאמר ה' לשלמה יען אשר היתה-
 זאת עמך ולא שמרת בריתי וחקתי אשר צויתי עליך קרע
 יב אקרע את-הממלכה מעליך ונתתיה לעבדך: אך-בימיך
 יג לא אעשנה למען דוד אביך מיד בנך אקרענה: רק את-
 כל-הממלכה לא אקרע שבט אחד אתן לבנך למען דוד
 עבדי ולמען ירושלם אשר בחרתי:

וירבעם בן-נבט אפרתי מן-הצודה
 וישם אמו צרועה אשה אלמנה עבד לשלמה וירם יד במלך:
 וזה הדבר אשר-הרים יד במלך שלמה בנה את-המלוא
 סגר את-פרץ עיר דוד אביו: והאיש ירבעם גבור חיל וירא
 שלמה את-הנער כִּי-עשה מלאכה הוא ויפקד אתו לכל-
 סבל בית יוסף:
 ויהי בעת ההיא וירבעם יצא
 מירושלם וימצא אתו אחיה השילני הנביא בדרך והוא
 מתכסה בשלמה חדשה ושניהם לבדם בשדה: ויתפש אחיה
 בשלמה החדשה אשר עליו ויקרעה שנים עשר קרעים:
 ויאמר לירבעם קח-לך עשרה קרעים כי כה אמר ה'
 אלהי ישראל הנני קרע את-הממלכה מיד שלמה ונתתי לך
 את עשרה השבטים: והשבט האחד יהיה-לו למען עבדי
 דוד ולמען ירושלם העיר אשר בחרתי בה מפל שבטי
 ישראל:

ענה על סעיף א (חובה).

א. קרא פסוקים 1-13 שלפניך.

(1) על פי פסוקים אלה, מה היה החטא שחטא שלמה בזקנתו, ומה גרם לו לחטוא? בסס את דברך על

הכתוב. (8 נקודות)

(2) מהו האירוע שהתרחש בעקבות חטאיו של שלמה? (4 נקודות)

ענה על שניים מן הסעיפים ב-ד.

ב. קרא פסוקים 1-13 שלפניך וגם מלכים א, י', 13-1.

(1) בקטעים האלה מתוארים קשריו של שלמה עם נשים נוכריות. קשרים אלה מאירים את דמותו באור שונה

בכל אחד מן הקטעים. הסבר קביעה זו. (3 נקודות)

(2) לדעתך, מהי המטרה של הסופר המקראי בתיאור השונה של דמותו של שלמה בכל אחד מן הקטעים? נמק.

(5 נקודות)

ג. (1) דוד מוזכר כמה פעמים בקטעים שלפניך.

מדוע דוד מוזכר בפסוקים 4, 6, ומדוע הוא מוזכר בפסוקים 12-13? הסבר את דברך. (5 נקודות)

(2) קרא גם מלכים א, ט"ז, 30-31.

האם הסיבה שירבעם מוזכר בפסוקים אלה דומה לסיבה שבגללה הוזכר דוד בפסוקים 4, 6 או לסיבה

שבגללה הוזכר דוד בפסוקים 12-13? נמק. (3 נקודות)

ד. (1) קרא פסוקים 26-28 שלפניך ואת דברי נשיא המדינה ראובן ריבלין על אודות פרק זה.

דווקא כינונה המוצלח של המלוכה הישראלית על ידי שלמה יביא לפירוד ושברית הסולידריות

הבין שבטית הישראלית.

(ריבלין, ר' [2017]. אסור לנו לשכות. 929 מלכים א. אוחר באוקטובר 2017 מ' <http://www.929.org.il>)

הסבר את דברי הנשיא ריבלין, ובסס אותם על דוגמה מפסוקים 26-28 שלפניך. (5 נקודות)

(2) קרא פסוקים 29-32 שלפניך. הסבר כיצד המעשה הסמלי המתואר בפסוקים אלה ממחיש את פילוג

הממלכה. בסס את דברך על הכתוב. (3 נקודות)

המשך בעמוד 4/

בשנת שתיים עשרה
 א לאחז מלך יהודה מלך הושע בן-אלה בשמרון על-ישראל
 ב תשע שנים: ויעש הרע בעיני ה' רק לא כמלכי ישראל
 ג אשר היו לפניו: עליו עלה שלמנאסר מלך אשור ויהי-לו
 ד הושע עבד וישב לו מנחה: וימצא מלך-אשור בהושע קשר
 ה אשר שלח מלאכים אל-סוא מלך-מצרים ולא-העלה מנחה
 ו למלך אשור כשנה בשנה ויעצרהו מלך אשור ויאסרהו בית
 ז בלא: ועל מלך-אשור בכל-הארץ ועל שמרון ויצר עליה
 ח שלש שנים: בשנת התשעית להושע לכד מלך-אשור את-
 ט שמרון ויגל את-ישראל אשורה וישב אותם בחלח ובחבור
 י נהר גוזן וערי מדי: ויהי כי-חטאו בני-ישראל
 יא ל'ה' אלהיהם המעלה אתם מארץ מצרים מתחת יד
 יב פרעה מלך-מצרים ויראו אלהים אחרים: וילכו בחקות
 יג הגוים אשר הוריש ה' מפני בני ישראל ומלכי ישראל אשר
 יד עשו: ויחפאו בני-ישראל דברים אשר לא-כן על-ה'
 טו אלהיהם ויבנו להם במזבחות בכל-עריהם ממגדל נוצרים עד-
 יז עיר מבצר: ויצבו להם מצבות ואשרים על כל-גבעה גבהה
 יח ותחת כל-עץ רענן: ויקטרו-שם בכל-במות בגוים אשר-
 יט הגלה ה' מפניהם ויעשו דברים רעים להכעיס את-ה':
 כ ויעבדו הגללים אשר אמר ה' להם לא תעשו את-הדבר
 כא הזה: ויעד ה' בישראל וביהודה ביד כל-נביאו כל-חזה
 כב לאמר שבו מדרכיכם הרעים ושמרו מצותי חקותי ככל-
 כג התורה אשר צויתי את-אבותיכם ואשר שלחתי אליכם ביד
 כד עבדי הנביאים: ולא שמעו ויקשו את-ערפם כערף אבותם
 כה אשר לא האמינו ב'ה' אלהיהם: וימאסו את-חקיו ואת-
 כז בריתו אשר כרת את-אבותם ואת עדותיו אשר העיד בם
 כח וילכו אחרי ההבל ויהפלו ואחרי הגוים אשר סביבתם אשר
 כט צוה ה' אתם לבלתי עשות כהם: ויעזבו את-כל-מצות
 ל' ה' אלהיהם ויעשו להם מסכה שנים עגלים ויעשו אשורה
 ל"א וישתחוו לכל-עבא השמים ויעבדו את-הבעל: ויעבדו את-
 ל"ב בניהם ואת-בנותיהם באש ויקסמו קסמים וינחשו ויתמכרו
 ל"ג לעשות הרע בעיני ה' להכעיס: ויתאנף ה' מאד
 ל"ד בישראל ויסרם מעל פניו לא נשאר רק שבט יהודה לבדו:

נביאי

שני

יט גַם־יְהוּדָה לֹא שָׁמַר אֶת־מִצְוֹת הָאֱלֹהִים וַיִּלְכּוּ בַּחֲקוֹת
 כ יִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר עָשׂוּ: וַיִּמָּאֵס ה' בְּכָל־זֶרַע יִשְׂרָאֵל וַיַּעֲנֵם
 כא וַיִּתְּנֵם בְּיַד־שָׂסִים עַד אֲשֶׁר הִשְׁלִיכֶם מִפָּנָיו: כִּי־קָרַע יִשְׂרָאֵל
 וַיִּמְלִיכוּ דָּוִד וַיִּמְלִיכוּ אֶת־יִרְבֶּעֶם בֶּן־נִבְט וַיִּדְּא יִרְבֶּעֶם אֶת־
 כב יִשְׂרָאֵל מֵאַחֲרֵי ה' וַהֲחִטִּיִּם חֲטָאָה גְדוֹלָה: וַיִּלְכּוּ בְנֵי
 כג יִשְׂרָאֵל בְּכָל־חֲטָאוֹת יִרְבֶּעֶם אֲשֶׁר עָשָׂה לֹא־סָרוּ מִמֶּנָּה: עַד
 אֲשֶׁר־הִסִּיר ה' אֶת־יִשְׂרָאֵל מֵעַל פָּנָיו כֹּאֲשֶׁר דִּבֶּר בְּיַד כָּל־
 עֲבָדָיו הַנְּבִיאִים וַיִּגַּל יִשְׂרָאֵל מֵעַל אֲדָמְתּוֹ אֲשׁוּרָה עַד הַיּוֹם
 כד הַזֶּה: וַיָּבֹא מֶלֶךְ־אֲשׁוּר מִבָּבֶל וּמִכּוּתָה וּמֵעֻזָּא
 וּמִחֲמַת וּסְפָרוּיִם וַיָּשֻׁב בְּעָרֵי שְׁמָרוֹן תַּחַת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וַיִּרְשׁוּ
 אֶת־שְׁמָרוֹן וַיֵּשְׁבוּ בְּעָרֶיהָ:

ענה על סעיף א (חובה).

א קרא פסוקים 1-6 שלפניך.

(1) מהו האירוע בתולדות ממלכת ישראל המתואר בפסוקים אלה? ציין מהי השנה הלועזית שבה התרחש

האירוע. (4 נקודות)

(2) הסבר על פי פסוקים אלה את הסיבה הדתית ואת הסיבה הריאלית לאירועים המתוארים בקטע שלפניך.

(8 נקודות)

ענה על שניים מן הסעיפים ב-ד.

ב. בפסוק 2 על פי נוסח המסורה שלפניך כתוב: "ויעש הרע בעיני ה' רק לא כמלכי ישראל אשר היו לפניו".

גרסת תרגום השבעים לפסוק 2 היא: "כי הרע לעשות מכל מלכי ישראל שהיו לפניו".

(1) מהו הקושי העולה מפסוק 2 על פי נוסח המסורה, וכיצד הנוסח של תרגום השבעים פותר את הקושי?

(4 נקודות)

(2) האם הגרסה של תרגום השבעים עולה בקנה אחד עם הנאמר בפסוקים 7-17 שלפניך? נמק. (4 נקודות)

ג. קרא פסוקים 13, 18-23 שלפניך.

(1) על פי פסוקים 18-23, כיצד הסופר המקראי מנמק את העונש שבו נענשה ממלכת ישראל? ציין שני נימוקים,

והסבר אותם. (4 נקודות)

(2) גם ממלכת יהודה נזכרת בפסוקים אלה. הסבר מדוע הסופר המקראי מטיף מוסר לאנשי יהודה. בסס את

דבריך על הכתוב. (4 נקודות)

ד. (1) על פי פסוק 6 ופסוק 24, תאר את מדיניות ההגליה של אשור. ציין מטרה אחת של מדיניות זו. (6 נקודות)

(2) מדיניות ההגליה של אשור גרמה נזק עצום לעשרת השבטים. הסבר קביעה זו. (2 נקודות)

א הַדְּבָר אֲשֶׁר-הָיָה עַל-יִרְמְיָהוּ
עַל-כָּל-עַם יְהוּדָה בַּשָּׁנָה הַרְבֵּעִית לַיהוֹיָקִים בֶּן-יֹאשִׁיָּהוּ
מֶלֶךְ יְהוּדָה הָיָה הַשָּׁנָה הָרִאשֹׁנִית לְנְבוּכַדְרֶאצַּר מֶלֶךְ בָּבֶל:
ב אֲשֶׁר דִּבֶּר יִרְמְיָהוּ הַנָּבִיא עַל-כָּל-עַם יְהוּדָה וְאֵל כָּל-יֹשְׁבֵי
ג יְרוּשָׁלַם לֵאמֹר: מִן-שְׁלֹשׁ עֶשְׂרֵה שָׁנָה לִיֹּאשִׁיָּהוּ בֶן-אֲמוּן
מֶלֶךְ יְהוּדָה וְעַד הַיּוֹם הַזֶּה זֶה שְׁלֹשׁ וְעֶשְׂרִים שָׁנָה הָיָה
דְּבַר-יְהוָה אֵלַי וְאִדְּבַר אֵלֵיכֶם אֲשֶׁרֶם וּדְבַר וְלֹא שָׁמַעְתֶּם:
ה וּשְׁלַח יְהוָה אֵלֵיכֶם אֶת-כָּל-עַבְדָּיו הַנְּבִאִים הַשֹּׁמֵם וּשְׁלַח וְלֹא
ו שָׁמַעְתֶּם וְלֹא-הִטִּיתֶם אֶת-אָזְנוֹכֶם לִשְׁמֹעַ: לֵאמֹר שׁוּבוּ-נָא
ז אִישׁ מִדְּרָכּוֹ הָרָעָה וּמִרַע מַעַלְלֵיכֶם וּשְׁבוּ עַל-הָאָדָמָה אֲשֶׁר
ח נָתַן יְהוָה לָכֶם וּלְאֲבוֹתֵיכֶם לְמֶנְעוֹלָם וְעַד-עוֹלָם: וְאֵל-
ט תֵּלְכוּ אַחֲרֵי אֱלֹהִים אֲחֵרִים לַעֲבֹדָם וּלְהִשְׁתַּחֲוֹת לָהֶם
י וְלֹא-תַכְעִסוּ אוֹתִי בַּמַּעֲשֶׂה יְדֵיכֶם וְלֹא אֶרֶע לָכֶם: וְלֹא-
יא שָׁמַעְתֶּם אֵלַי נְאֻם-יְהוָה לְמַעַן הַכְּעִסוּנִי בַּמַּעֲשֶׂה יְדֵיכֶם לְרַע
יב לָכֵן כֹּה אָמַר יְהוָה צְבָאוֹת יֵעַן אֲשֶׁר לֹא-
יג שָׁמַעְתֶּם אֶת-דְּבָרִי: הִנְנִי שְׁלַח וּלְקַחְתִּי אֶת-כָּל-מִשְׁפָּחוֹת
יד צֶפּוֹן נְאֻם-יְהוָה וְאֵל-נְבוּכַדְרֶאצַּר מֶלֶךְ-בָּבֶל עַבְדִּי וְהִבְאֵתִים
טו עַל-הָאָרֶץ הַזֹּאת וְעַל-יֹשְׁבֶיהָ וְעַל כָּל-הַגּוֹיִם הָאֵלֶּה סָבִיב
טז וְהַחֲרַמְתִּים וּשְׁמַתִּים לַשֹּׁמֵה וּלְשָׂרָקָה וּלְחַרְבוֹת עוֹלָם:
יז וְהָאֲבֹדְתִי מֵהֶם קוֹל שִׁשּׁוֹן וְקוֹל שִׁמְחָה קוֹל חֲתָן וְקוֹל בְּלָה
יח קוֹל רָחִים וְאוֹר נֵר: וְהִיתָה כָּל-הָאָרֶץ הַזֹּאת לְחַרְבָּה לַשֹּׁמֵה
יט וְעַבְדּוֹ הַגּוֹיִם הָאֵלֶּה אֶת-מֶלֶךְ בָּבֶל שְׁבַעִים שָׁנָה: וְהָיָה
כ כַּמְלֵאוֹת שְׁבַעִים שָׁנָה אֶפְקֹד עַל-מֶלֶךְ-בָּבֶל וְעַל-הַגּוֹי הַהוּא
כא נְאֻם-יְהוָה אֶת-עוֹנָם וְעַל-אֶרֶץ כְּשָׁדִים וּשְׁמַתִּי אוֹתוֹ
כב לְשִׁמְמוֹת עוֹלָם: וְהִבְאֵתִי עַל-הָאָרֶץ הַזֹּאת אֶת-כָּל-דְּבָרִי
כג אֲשֶׁר-דִּבַּרְתִּי עֲלֶיהָ אֶת כָּל-הַפְתּוֹב בַּסֶּפֶר הַזֶּה אֲשֶׁר-
כד נָבֵא יִרְמְיָהוּ עַל-כָּל-הַגּוֹיִם: כִּי עַבְדוֹכֶם גַּם-הֵמָּה גּוֹיִם
כה רַבִּים וּמַלְכִּים גְּדוֹלִים וּשְׁלַמְתִּי לָהֶם כַּפֶּעֶלֶם וּכְמַעֲשֶׂה
כו יְדֵיהֶם:

הַכְּעִסוּנִי

וְהִבְאֵתִי

ענה על סעיף א (חובה).

א. בפסוקים אלה ירמיהו הנביא מנבא את חורבן יהודה.

ציין מן הקטע שלפניך שני תיאורים המנבאים את החורבן, והסבר כיצד כל אחד מהם מבטא את החורבן.

ענה על שניים מן הסעיפים ב-ד.

ב. קרא גם מלכים ב, כ"ד, 20 ואת דברי דוד בן-גוריון שלפניך.

[...] ירמיהו הכיר היטב את המצב ויחסי הכוחות והיה ברור לו שאם ימשיכו במרד – תחרב ירושלים [...] הוא

ידע היטב כי לא לעולם חוסן, והיה בטוח שלא יעבור זמן רב – לא יותר משבעים שנה ובכל תתרוּפּף ותיפּול [...].

(בן-גוריון, ד' [1969]. עיונים בתנ"ך, תל אביב: עם עובד, עמ' 241)

על פי הקטע שלפניך ועל פי הפסוק ממלכים ב, כ"ד, 20, הסבר את דברי בן-גוריון המודגשים בקו.

בסס את דבריך על הכתובים.

ג. (1) קרא פסוקים 8-9 שלפניך.

הסבר מה אפשר ללמוד מן הביטוי "נבוכדראצר מלך בבל עבדי" על התפיסה העוסקת במקומו של ה'

בהיסטוריה. (4 נקודות)

(2) האם התפיסה שתיארת בתת-סעיף (1) היא שהאל הוא אל מקומי או אל אוניברסלי? הסבר את דבריך.

(4 נקודות)

ד. קרא גם ירמיה, כ"ו, 2-6.

(1) ציין והסבר שני רעיונות דומים העולים מן הקטע שלפניך ומירמיה, כ"ו, 2-6. (4 נקודות)

(2) מדוע לדעתך, למרות כל הנבואות והאזהרות, לא הקשיב העם לירמיהו? הסבר את דבריך. (4 נקודות)

פרק שני — נושאי החובה (24 נקודות)

ענה על שלוש מן השאלות 4-7 (לכל שאלה — 8 נקודות).

חוק

4. קרא דברים, כ', 10-18.

בִּיתְקַרְבֵּי אֱלֹהִים
 יֵאָדָּם עֵיד לְהִלָּחֵם עֲלֵיהֶם וּקְרֹאֵת אֱלֹהִים לְשָׁלוֹם: וְהָיָה אִם־שָׁלוֹם
 תִּעֲנֶנְךָ וּפְתַחְהָ לָךְ וְהָיָה כָּל־הָעָם הַנִּמְצָא־בָּהּ יִהְיוּ לָךְ לְמַס
 וְעַבְדֶּיךָ: וְאִם־לֹא תִשְׁלִים עִמָּךְ וַעֲשֵׂתָה עִמָּךְ מִלְחָמָה וְצֵרְתָּ
 עֲלֵיהֶם: וְנִתְּנָה הָאֱלֹהִים בְּיָדְךָ וְהָפִיתָ אֶת־כָּל־זְכוּרָה לְפִי־
 חֶרֶב: רַק הַנָּשִׁים וְהַטָּף וְהַבְּהֵמָה וְכָל־אֲשֶׁר יִהְיֶה בְּעִיר כָּל־
 שְׁלָלָהּ תָּבוֹז לָךְ וְאָכַלְתָּ אֶת־שָׁלַל אִיְכָיֶךָ אֲשֶׁר נָתַן הָאֱלֹהִים
 לָךְ: כֵּן תַּעֲשֶׂה לְכָל־הָעָרִים הָרְחֹקֹת מִמֶּךָ מֵאֹד אֲשֶׁר לֹא־מַעֲרִי
 הַגּוֹיִם הָאֵלֶּה הֵנָּה: רַק מַעֲרֵי־הָעַמִּים הָאֵלֶּה אֲשֶׁר הָאֱלֹהִים
 נָתַן לָךְ נַחֲלָה לֹא תַחֲיֶה כָל־נִשְׁמָה: כִּי־הָחֵרַם תַּחֲרִימֶם הַחַתִּי
 וְהָאֱמֹרִי הַכְּנַעֲנִי וְהַפְּרָזִי הַחִוִּי וְהַיְבוֹסִי כָאֲשֶׁר צִוָּךְ הָאֱלֹהִים:
 לְמַעַן אֲשֶׁר לֹא־יִלְמְדוּ אֶתְכֶם לַעֲשׂוֹת כָּכָל תּוֹעֲבֹתֶם אֲשֶׁר
 עָשׂוּ יֹאֲלֹהֵיהֶם וַחֲטָאתֶם לַיהוָה אֱלֹהֵיכֶם:

- א. בקטע שלפניך, העוסק בדיני מלחמה, מתוארות שתי דרכים שבהן בני ישראל מצווים לנהוג כלפי ערים רחוקות בבואם להילחם בהן. הדרך שבה ינהגו תלויה בהתנהגות תושבי העיר.
- ציין את שתי הדרכים האלה, והסבר כיצד תשפיע ההתנהגות של תושבי העיר על הדרך שבה ינהגו בהם בני ישראל. (4 נקודות)
- ב. (1) כיצד בני ישראל מצווים לנהוג כלפי הערים הקרובות? מהו הנימוק להתנהגות זו? בסס את דבריך על הכתוב. (2 נקודות)
- (2) איזה קושי מוסרי עולה מן היחס כלפי הערים הקרובות? הסבר את דבריך. (2 נקודות)

חוכמה

5. קרא איוב, מ"ב, 1-6.

א וַיַּעַן אִיּוֹב אֶת־ה' וַיֹּאמֶר: יָדַעַתְּ כִּי־
 ג כָּל תּוֹכָל וְלֹא־יִבָּצֵר מִמֶּךָּ מִזְמָה: מִי זֶה וּמַעֲלִים עֵצָה בְּלִי
 ד דָּעַת לִבִּי הִגַּדְתִּי וְלֹא אָבִין נִפְלְאוֹת מְמֹנִי וְלֹא אֲדַע: שָׁמַע־
 ה גָּא וְאַנְכִי אֲדַבֵּר אֲשַׁאלְךָ וְהוֹדִיעַנִי: לִשְׁמַע־אֲזֹן שְׁמַעְתִּיךָ
 ו' וְעַתָּה עֵינִי דָּאֲתִיךָ: עַל־כֵּן אֲמַאֵס וְנַחֲמָתִי עַל־עֹפֶר וָאֶפֶר:

"על כן אמאס ונחמתי על עפר ואפר" (פסוק 6).

יש הטוענים כי בדברים אלה איוב מביע חרטה, ויש הטוענים כי איוב אומר שמצא נחמה.

א. הסבר את שתי הטענות על פי הקשרן בקטע. (4 נקודות)

ב. לדעתך, איזו טענה מן הטענות שהסברת בסעיף א תואמת יותר את דברי איוב בקטע שלפניך? נמק את דבריך.

(4 נקודות)

נביאי אמת ושקר

6. קרא ירמיה, כ', 9-17.

ט ואמרתִי לֹא־אֶזְכְּרֶנּוּ וְלֹא־אֶדְבֹּר עוֹד בְּשִׁמּוֹ וְהָיָה בְּלִבִּי
 י כֹּאֵשׁ בַּעֲרַת עֵצִים בַּעֲצֻמֹּתַי וְנִלְאִיתִי כֻלְכָּל וְלֹא אוֹכֵל: כִּי
 שְׂמִיעִתִּי דָבַת רַבִּים מִגֹּדֶר מִסָּבִיב הִגִּידוּ וְנִגִּידְנוּ כֹּל אֲנוֹשׁ
 שְׁלֹמִי שְׂמִירִי צֹלְעֵי אוֹלֵי יִפְתָּה וְנוֹכְלָה לֹא וְנִקְחָה נִקְמַתְנוּ
 יא מִמֶּנּוּ: וְהָיָה אוֹתִי כַּגִּבּוֹר עֹרִיץ עַל־כֵּן רֹדְפִי יִכְשְׁלוּ
 וְלֹא יִכְלוּ בִּשְׂוֹ מֵאֹד כִּי־לֹא הִשְׁפִּילוּ בְּלִמַּת עוֹלָם לֹא
 יב תִּשְׁכַּח: וְהָיָה צְבָאוֹת בְּחֹן צִדִּיק רֹאֶה כְלִיּוֹת וְלֵב אֲרֹאֶה
 יג נִקְמַתְךָ מִזֶּהם כִּי אֵלֶיךָ גִּלִּיתִי אֶת־רִיבִי: שִׁירוּ
 לַיהוָה הִלְלוּ אֶת־הַיהוָה כִּי הִצִּיל אֶת־נַפְשׁ אֲבִיוֹן מִיָּד
 יד מֵרָעִים: אֲרוֹר הַיּוֹם אֲשֶׁר יִלְדֹתִי בּו יוֹם אֲשֶׁר־
 טו יִלְדֹתִנִּי אִמִּי אֶל־יְהִי בְרוּךְ: אֲרוֹר הָאִישׁ אֲשֶׁר בָּשָׂר אֶת־אֲבִי
 טז לֵאמֹר יִלְדֶּ־לְךָ בֶּן זָכָר שִׂמְחָה שִׂמְחָה: וְהָיָה הָאִישׁ הַהוּא
 כְּעֶרְסִים אֲשֶׁר־הִפֵּךְ הָיָה וְלֹא נָחַם וְשָׁמַע זַעֲקָה בִּפְקֹד וְתִרְוַעָה
 יז בָּעֵת צָהֳרַיִם: אֲשֶׁר לֹא־מוֹתֶתֶנִי מִרָחֶם וְתִהְיֶ־לִּי אִמִּי קִבְּרִי
 וְרַחֲמָה הָרַת עוֹלָם:

א. קרא פסוק 9 שלפניך ואת דברי צ' אדר.

[...] ירמיה אינו יכול לשאת את נבואתו. ישנה בנפשו סתירה [...] בין הרגשתו האישית לבין דברי מצפוננו,

וכתוצאה מכך הופכת לו נבואתו לסבל מתמיד קשה מנשוא.

(אדר, צ' [תשי"ד]. הערכים החינוכיים של התנ"ך. תל אביב: מ' ניומן, עמ' 143)

כיצד מובע הקושי של ירמיהו בפסוק 9 ובדברים של אדר שלפניך? הדגם והסבר את דבריך. (4 נקודות)

ב. קרא פסוקים 15-17 שלפניך.

(1) מהי הקללה שירמיהו מקלל את האיש המבשר, ומדוע לדבריו הוא מקלל אותו? (2 נקודות)

(2) לדעתך, האם הקללה הזאת מוצדקת? נמק את דבריך. (2 נקודות)

תגובות על החורבן ושיבת ציון

7. קרא עזרא, ד', 1-6.

א וַיִּשְׁמְעוּ צָרִי יְהוּדָה וּבְנֵימֶן כִּי־בָנָה הַגּוֹלָה בּוֹנִים הֵיכָל לַיהוָה
 ב אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל: וַיָּגִשׁוּ אֶל־זֶרְבָבֶל וְאֶל־רָאשֵׁי הָאֲבוֹת וַיֹּאמְרוּ
 לָהֶם נִבְנָה עִמָּכֶם כִּי כָכֶם נִדְרֹשׁ לֵאלֹהֵיכֶם וְלֹא אֲנַחְנוּ
 זְבָחִים מִיָּמֵי אֶסֶר חֹדֶן מֶלֶךְ אֲשׁוּר הִמְעַלָּה אֶתָּנוּ פָּה:
 ג וַיֹּאמְרוּ לָהֶם זֶרְבָבֶל וַיִּשׁוּעַ וּשְׂאֵר רָאשֵׁי הָאֲבוֹת לַיִּשְׂרָאֵל
 לֹא־לָכֶם וְלָנוּ לִבְנוֹת בַּיֵּת לֵאלֹהֵינוּ כִּי אֲנַחְנוּ יָחַד נִבְנָה
 לַיהוָה אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל כְּאֲשֶׁר צִוָּנוּ הַמֶּלֶךְ כּוֹרֶשׁ מֶלֶךְ־פָּרֶס:
 ד וַיְהִי עַם הָאָרֶץ מִרְפִּים יָדַי עַם־יְהוּדָה וּמִבְּלָהִים אוֹתָם
 ה לִבְנוֹת: וּסְכָרִים עָלֵיהֶם יוֹעֲצִים לְהַפֵּר עֲצָתָם כָּל־יָמֵי כּוֹרֶשׁ
 ו מֶלֶךְ פָּרֶס וְעַד־מַלְכוּת דָּרְיוֹשׁ מֶלֶךְ־פָּרֶס: וּבְמַלְכוּת
 אַחֲשֵׁרֹשׁ בְּתַחֲלַת מַלְכוּתוֹ כָּתְבוּ שְׁטֵנָה עַל־יֹשְׁבֵי יְהוּדָה
 וִירוּשָׁלַם:

א. מדוע לא היו ראשי האבות מוכנים לשתף את "צרי יהודה ובנימן" בבניית המקדש? (4 נקודות)

ב. "צרי יהודה ובנימן" עשו כמה פעולות שנועדו לסכל את בניית המקדש.

ציין שתי פעולות כאלה, פעולה אחת שהצליחה ופעולה אחת שנכשלה. הסבר את דבריך. (4 נקודות)

פרק שלישי – נושאי ההרחבה (8 נקודות)

ענה על אחת מן השאלות 8-9 (8 נקודות).

נביאי אמת ושקר

8. קרא ירמיה, כ"ו, 6-11.

וּנְתַתִּי אֶת־
הַבַּיִת הַזֶּה כְּשֶׁלָּה וְאֶת־הָעִיר הַזֹּאת אֶתֶּן לְקַלְלָה לְכָל־גּוֹי
הָאָרֶץ: וַיִּשְׁמְעוּ הַכֹּהֲנִים וְהַנְּבִיאִים וְכָל־הָעָם
אֶת־יִרְמְיָהוּ מְדַבֵּר אֶת־הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה בְּבֵית ה': וַיְהִי
כְּכֹלֹת יִרְמְיָהוּ לְדַבֵּר אֶת־כָּל־אֲשֶׁר־צִוָּה ה' לְדַבֵּר אֶל־כָּל־
הָעָם וַיִּתְּפֹשׂוּ אֹתוֹ הַכֹּהֲנִים וְהַנְּבִיאִים וְכָל־הָעָם לֵאמֹר מוֹת
תָּמוּת: מִדּוּעַ נִבִּית בְּשֵׁם־ה' לֵאמֹר כִּשְׁלוֹ יִהְיֶה הַבַּיִת הַזֶּה
וְהָעִיר הַזֹּאת תִּחְרַב מֵאִין יוֹשֵׁב וַיִּקְהַל כָּל־הָעָם אֶל־יִרְמְיָהוּ
בְּבֵית ה': וַיִּשְׁמְעוּ שְׂרֵי יְהוּדָה אֶת הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה וַיַּעֲלוּ
מִבֵּית־הַמֶּלֶךְ בֵּית ה' וַיֵּשְׁבוּ בִּפְתַח שַׁעַר־ה' הַחֹדֶשׁ:
וַיֹּאמְרוּ הַכֹּהֲנִים וְהַנְּבִיאִים אֶל־הַשָּׂרִים וְאֶל־כָּל־הָעָם לֵאמֹר
מִשְׁפַּט־מוֹת לְאִישׁ הַזֶּה כִּי נִבֵּא אֶל־הָעִיר הַזֹּאת כֹּאֲשֶׁר
שָׁמַעְתֶּם בְּאָזְנֵיכֶם:

א. קרא גם דברים, י"ח, 20.

מדוע הכהנים והנביאים קובעים כי "משפט מות לאיש הזה" (פסוק 11)? בסס את דבריך על שני הכתובים.
(4 נקודות)

ב. קרא את פירוש מלבי"ם לפסוק 8:

"ויתפשו אותו הכהנים והנביאים וכל העם", תחילה השתתפו גם העם עם הכהנים להמיתו, ולא בעבור שחשבו
שהוא נביא שקר ושבדה הנבואה מלבדו, כי באמת האמינו שה' שלחו [...] רק שרצו להמיתו שלא על פי הדין כדי
שלא יִמָּצָא מוכיח להוכיחם ולהודיעם דברי ה'.

- (1) לדברי מלבי"ם, מדוע העם מצטרף אל הכהנים והנביאים ודורש להמית את ירמיהו? (2 נקודות)
(2) לדעתך, מהי הסיבה לתגובה של העם, כפי שמלבי"ם מתאר אותה בפירושו? הסבר. (2 נקודות)

תגובות על החורבן ושיבת ציון

9. קרא תהלים, קל"ז, 1-6.

אַ עַל־נְהַרֹות וּפְּבַל שֵׁם יִשְׁבְּנוּ גַם־פָּכִינוּ בְּזָכְרֵנוּ אֶת־צִיּוֹן: עַל־
 ג עֲרֵבִים בְּתוֹכָהּ תִּלְיֵנוּ בְּנִירוֹתֵינוּ: כִּי שֵׁם וּשְׁאֲלוֹנוּ שׁוֹבֵינוּ
 ד דְּבַר־שִׁיר וְתוֹלְלֵינוּ שְׂמֵחָה שִׁירוּ לָנוּ מִשִּׁיר צִיּוֹן: אֵיךְ נִשִּׁיר
 ה אֶת־שִׁיר־הַיְיָ עַל אֲדָמַת נֶכֶד: אִם־אֶשְׁכַּח יְרוּשָׁלַם תִּשְׁכַּח
 ו יְמִינִי: תִּדְבֹּק לְשׁוֹנִי וְלִחְכֹּי אִם־לֹא אֶזְכֹּר כִּי אִם־לֹא אֶעֱלֶה
 אֶת־יְרוּשָׁלַם עַל רֹאשׁ שְׂמֹחָתִי:

א. קרא גם **דברים**, ו', 4-12. בשני הקטעים האלה בא לידי ביטוי חשש שעם ישראל ישכח את עברו.

על פי כל אחד מן הקטעים, הסבר מה עלול להוביל את העם לשכוח את עברו. (4 נקודות)

ב. מדוע לדעתך נהפכה ההכרזה "אם אשכח ירושלים תשכח ימיני" להכרזה מכוונת בחיי העם היהודי? הסבר.

(4 נקודות)

פרק רביעי — קטע להבנה ולניתוח (12 נקודות)

ענה על שאלה 10 חובה ועל שתיים מן השאלות 11-13 (לכל שאלה — 4 נקודות).

קרא שמואל ב, א', 1-17.

ויהי אחרי

א

מות שאול ודוד שב מהפזת את-העמלק וישב דוד

ב בצקלג ימים שנים: ויהי ביום השלישי והנה איש בא מן-המחנה מעם שאול ובגדיו קרעים ואדמה על-ראשו ויהי

ג בבואו אל-דוד ויפל ארצה וישתחו: ויאמר לו דוד אי מזה

ד תבוא ויאמר אליו ממחנה ישראל נמלטתי: ויאמר אליו

דוד מה-היה הדבר הגד-נא לי ויאמר אשר-נס העם מן-

ה המלחמה וגם-הרבה נפל מן-העם וימתו וגם שאול ויהונתן

ו בנו מתו: ויאמר דוד אל-הנער המגיד לו איך ידעת כי-

ז מת שאול ויהונתן בנו: ויאמר הנער המגיד לו נקרא

ח נקריתי בהר הגלבע והנה שאול נשען על-חניתו והנה

ט הרכב ובעלי הפרשים הדבקהו: ויפן אחריו ויראני ויקרא

י אלי ואמר הנני: ויאמר לי מי-אתה ויאמר אליו עמלקי

יא אנכי: ויאמר אלי עמד-נא עלי ומתתני כי אחזני השבין כי-

יב כל-עוד נפשי בי: ואעמד עליו ואמתתהו כי ידעתי כי לא

יג יחיה אחרי נפלו ואקח הנזר אשר על-ראשו ואצעדה אשר

יד על-זרעו ואביאם אל-אדני הנה: ויחזק דוד בבגדו ויקרעם

יז וגם כל-האנשים אשר אתו: ויספדו ויבכו ויצמו עד-הערב

יח על-שאול ועל-יהונתן בנו ועל-עם ה' ועל-בית ישראל

יט כי נפלו בחרב: ויאמר דוד אל-הנער המגיד

כ לו אי מזה אתה ויאמר בן-איש גר עמלקי אנכי: ויאמר

כא אליו דוד איך לא יראת לשלח ידך לשחת את-משיח ה':

כב ויקרא דוד לאחד מהנערים ויאמר גש פגע-בו ויפכו וימת:

כג ויאמר אליו דוד דמיך על-ראשך כי פִּיך ענה בך לאמר

כד אנכי מתתי את-משיח ה': ויקנן דוד את-

הקִינָה הזאת על-שאול ועל-יהונתן בנו:

ואמר

דמך

ענה על שאלה 10 (חובה).

10. בקטע שלפניך מתוארות פעולות המבטאות את האבל של דוד ואנשיו על מפלת ישראל ועל מות שאול ובניו בקרב. הבא מן הקטע שלוש דוגמאות לפעולות אלה. הסבר כל דוגמה, ובסס את דבריך על הכתוב.

ענה על שתיים מן השאלות 11-13.

11. קרא גם **שמואל א**, ל"א, 3-5. גם בקטע זה מסופר על מות שאול, אך פרטי הסיפור שונים מן הפרטים המתוארים בקטע שלפניך.

א. הסבר כיצד מת שאול על פי המתואר ב**שמואל א**, ל"א, 3-5, וכיצד הוא מת על פי המתואר ב**שמואל ב**, א', 6-10. (2 נקודות)

ב. על פי הקטע מ**שמואל ב**, א' שלפניך, מה שכנע את דוד שהנער דובר אמת ושאכן שאול מת? בסס את דבריך על הכתוב. (2 נקודות)

12. בקטע שלפניך יש רמזים המעידים על הציפייה שדוד הוא שימלך אחרי שאול. בסס קביעה זו על שני רמזים מן הכתוב, והסבר את דבריך.

13. קרא פסוקים 14-16 שלפניך.

א. הביטוי "משיח ה'" חוזר פעמיים בפסוקים אלה כדי להצדיק את הריגתו של הנער העמלקי.

הסבר קביעה זו. בסס את דבריך על הכתוב. (2 נקודות)

ב. לדעתך, מהו המסר שדוד מבקש להעביר באמצעות הריגת הנער העמלקי? הסבר. (2 נקודות)

בהצלחה!